

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут

ПЕТЕЧЕЛ О.Ю.

**Методичні вказівки
для підготовки до семінарських занять
з дисципліни за вільним вибором студента
«ОСНОВИ ВІКТОМОЛОГІЇ»**

для студентів денної та заочної форми навчання
(ОС «Магістр»)

Галузь знань 081 «Право»
Спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ, 2023

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №__ від _____ року).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №__ від _____ року).

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №__ від _____ року).

Рецензенти:

Медицький І.Б., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Дудка А.В., кандидат юридичних наук, Управління державної охорони України

Петечел О.Ю. Основи віктимології. Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять (для студентів магістратури денної та заочної форми навчання) [Текст] / Олексій Юрійович Петечел. – Івано-Франківськ: Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. – 26с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Основи віктимології», підготовки до здачі заліку. У вказівках містяться завдання до семінарських занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшують підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольні питання для самоконтролю, практичні завдання, а також теми рефератів, що дозволяє з допомогою різних засобів та методів якісно вивчити ту чи іншу тему навчальної дисципліни. До кожної теми поданий перелік літератури. Методичні вказівки розроблені для підготовки до семінарських занять студентів магістратури денної та заочної форми навчання спеціальність 081 «Право».

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ (денна форма)	9
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ (заочна форма)	19
4. СПИСОК ДЖЕРЕЛ	24

ВСТУП

Побудова правової держави передбачає надання особливої уваги недопущення та відновлення порушених прав людини, що сталося як з вини держави, так і з вини окремих громадян. Віктимологія – це наука про жертву. Предметом віктимології є передумови, закономірності і особливості процесу віктимізації, а також наслідки віктимізації для потерпілих. Специфіка віктимології як науки полягає у її міждисциплінарному характері та її «молодості», особливо для України.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів знань про основні умови і закономірності процесу віктимізації, аналізу конкретних криміногенних ситуацій за допомогою основних понять віктимології.

Завдання вивчення дисципліни:

- дати знання з основних проблем віктимології, розкрити сутність понять предмет, метод, методологія, місце віктимології в системі наукових знань;
- дати необхідні вміння та навички, що необхідні для організації та проведення кримінологічних досліджень стану і поведінки жертв, прогнозування злочинних посягань щодо конкретних категорій потерпілих та розробки заходів боротьби з віктимністю;
- вивчити основні теоретичні та практичні питання віктимологічної профілактики злочинності в цілому, її окремих видів чи груп злочинності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен

Знати

- теоретичні основи по ключовим розділам віктимології;
- основні поняття і закономірності процесу віктимізації;
- особливості особистості жертви злочину;
- закономірності взаємодії людей в процесі вчинення злочину;
- закономірності віктимної поведінки, що призводить до злочинної діяльності;
- детермінанти віктимної поведінки;
- особливості віктимологічної профілактики конкретних видів злочинів.

Вміти

- диференціювати основні варіанти розвитку процесу віктимізації в залежності від типу злочину;
- аналізувати наслідки процесу віктимізації, їх вплив на подальший психічний стан потерпілих;
- визначати характер і ступінь віктимності;
- здійснювати наукове прогнозування основних тенденцій розвитку віктимності серед населення.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи віктимології» завершується проведенням заліку з усіх тем дисципліни.

Іншими формами контролю є аналіз та оцінка виступів студентів на практичних заняттях, написання самостійних та контрольних робіт, виконання індивідуальних завдань.

Під час вивчення навчальної дисципліни студент повинен вивчити рекомендовану літературу, нормативно-правові акти. Вивчивши дисципліну студент повинен вміти правильно аналізувати фактори віктимної поведінки, заходи віктимологічної профілактики та визначати порядок зниження ступеня віктимності окремої особи чи групи осіб.

ПРОГРАМА НАЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема №1.

Поняття та предмет науки віктимології

Поняття віктимології. Предмет віктимології. Система віктимології. Загальна теорія віктимології. Функції віктимології. Місце віктимології в системі наук.

Тема №2.

Історія розвитку та сучасний стан науки віктимології

Жертва злочину в системі середньовічної кримінальної юстиції. Загальна теорія віктимології та спеціальні віктимологічні теорії. Розвиток віктимології за кордоном (аналіз вчення Х. фон Хентіга, Б. Мендельсона, Г. Елленбергера, Е. Фатгаха, І. Аттілі, Е. Віано). Історія віктимології в СРСР (Л.В.Франк, В.П.Коновалов, Д.В.Рівман, В.Я.Рибальська, Я.І.Гілінський, В.С.Мінська, Ю.М. Антонян та інші). Перспективи розвитку віктимології в Україні (Ю.В. Баулін, В.О. Туляков, О.М. Джужа, В.С. Христенко, М.В. Сенаторов, Т.І. Присяжнюк).

Тема №3.

Жертви злочину та їх основні характеристики

Жертва злочину та суміжні поняття. Антисуспільна поведінка жертви як предмет віктимологічного вивчення. Методи дослідження жертв злочинів. Структура жертви злочину. Типологія і класифікація жертв злочину. Віктимність та її основні властивості. Види віктимності. Масова віктимність. Індивідуальна віктимність. Криміногенне значення віктимності. Страх перед злочинністю як криміногенний фактор. Поняття механізму віктимної поведінки. Роль жертви в механізмі злочинної поведінки. Види механізму віктимної активності. Механізм індивідуальної віктимної поведінки та його елементи. Поняття віктимізації. Властивості віктимізації. Системно-структурний аналіз віктимізації. Віктимізація: процес і результат.

Тема №4.

Детермінанти віктимності

Загальнокримінологічне поняття детермінант злочинності і специфіка віктимологічних детермінант злочинності. Антивіктимогенні детермінанти. Детермінація віктимності як масового явища. Демографічні передумови віктимності. Психологічні та поведінкові передумови віктимності.

Тема №5.

Віктимологічна профілактика

Поняття і система віктимологічної профілактики. Принципи віктимологічної профілактики. Види віктимологічної профілактики злочинів. Загальна віктимологічна профілактика Індивідуальна віктимологічна профілактика. Стратегія нейтралізації криміногенного конфлікту. Методика підготовки профілактичних пам'яток. Нормативні основи віктимологічної профілактики злочинів. Суб'єкти віктимологічної профілактики.

Тема №6.

Віктимологічна характеристика насильницьких злочинів

Поняття і характеристика насильницьких злочинів. Характеристика осіб, що є потерпілими від насильницьких злочинів. Віктимологія умисних вбивств. Віктимологія статевих злочинів. Стратегія нейтралізації конфлікту в сімейно-побутових відносинах. Віктимологічне запобігання, припинення і профілактика насильницьких злочинів та злочинів у сфері сімейно-побутових відносин.

Тема №7.

Віктимологічна характеристика корисливих злочинів

Поняття і характеристика корисливих злочинів. Роль жертви в механізмі корисливих злочинів. Характеристика осіб, що є потерпілими від корисливих злочинів. Віктимологія крадіжок. Віктимологія шахрайств. Віктимологія грабежів та розбоїв. Віктимологічне запобігання, припинення і профілактика корисливих злочинів.

Тема №8.

Методика і техніка віктимологічних досліджень

Методологічні основи науки віктимології. Психологічні та соціально-психологічні методи віктимологічного дослідження. Методи збору даних. Методи аналізу віктимологічної інформації

Тема №9.

Міжнародно-правові основи захисту жертв злочину

Міжнародно-правові акти щодо захисту прав жертви злочину. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину і зловживання владою. Правовий статус потерпілих від злочинів за кримінально-процесуальним кодексом України. Забезпечення безпеки потерпілим від злочинів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Семінарське заняття №1.

Тема №1.

Поняття та предмет науки віктимології.

Підготовка до семінарського заняття передбачає з'ясування генезису формування поняття віктимології як науки. В процесі вивчення даної теми студент повинен з'ясувати основні елементи предмету віктимології, структуру віктимології як науки та навчальної дисципліни. Підготовка до заняття передбачає вивчення зв'язку віктимології з іншими науками, в тому числі юридичними. Крім того, студент повинен з'ясувати та охарактеризувати основні функції віктимології, проілюструвавши їх дію на прикладах.

1. Поняття віктимології.
2. Предмет віктимології.
3. Система віктимології.
4. Функції віктимології.
5. Місце віктимології в системі наук.

Контрольні запитання:

1. Назвіть вчених-кримінологів, що заснували віктимологію.
2. Дайте визначення поняттю «віктимологія».
3. Назвіть основні елементи предмету віктимології.
4. Назвіть основні функції віктимології.
5. З якими юридичними науками пов'язана віктимологія. В чому проявляється такий зв'язок?

Рекомендована література:

п. 1,2,3,4,6,11,13,14,19,23,24,25,27,29,31,32 із списку джерел.

Семінарське заняття №2.

Тема 2.

Історія розвитку та сучасний стан науки віктимології

Методичні рекомендації: Робота над даною темою заняття передбачає дослідження основних етапів розвитку віктимології як науки. В процесі підготовки студент повинен з'ясувати розвиток поняття віктимології в різні історичні періоди. В результаті підготовки студент повинен знати засновників віктимології як науки та назви їх праць, в яких викладені основні положення. Крім того, студент повинен знати основні етап розвитку віктимології за кордоном та в Україні, повинен назвати сучасних представників цієї науки та основні праці з даного напрямку. Перевірка виконання роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

1. Розвиток віктимології за кордоном.
2. Історія віктимології в СРСР.
3. Перспективи розвитку віктимології в Україні.

Рекомендована література:

п. 1,2,3,4,11,12,13,14,18,19,23,24,25,27,29 із списку джерел.

Семінарське заняття №3.

Тема №3.

Жертви злочину та їх основні характеристики.

В процесі вивчення даної теми навчальної дисципліни важливим етапом є засвоєння понятійного апарату даної теми. При підготовці до заняття студентам важливо розрізняти поняття «жертва злочину» від поняття «потерпілий». Крім того слід з'ясувати вивченню жертви злочину, типологізацію та класифікацію жертв злочину та віктимної поведінки. Особливу увагу слід приділити віктимізації та основним ознакам цього процесу, способам зменшення рівня віктимності жертв

злочину. Вивчення кожного із передбачених планом семінарського заняття питань повинно супроводжуватися наведенням прикладів застосування кожного з понять.

1. Жертва злочину та суміжні поняття.
2. Класифікація жертв злочину.
3. Віктимність та її основні властивості. Види віктимності.
4. Поняття віктимної поведінки. Роль жертви в механізмі злочинної поведінки.
5. Поняття віктимізації. Властивості віктимізації.

Контрольні запитання:

1. *Дайте визначення поняттям: віктимологія, віктимність, віктимізація, віктимологічна профілактика, віктимогенна ситуація, віктимна поведінка, жертва злочину, потерпіла особа, потенційний потерпілий.*
2. *У чому полягає відмінність понять "жертва" і "потерпілий".*
3. *Назвіть основні види віктимної поведінки жертви.*
4. *Класифікуйте жертв злочинів залежно від їх морально-психологічних особливостей (за Д. Рівманом).*
5. *Класифікуйте жертв за ступенем віктимності.*

Практичне завдання.

1. Охарактеризувати найбільш розповсюдженні типи жертв злочинів за кримінальними справами.
2. Аналіз характеристик та компонентів віктимності за кримінальними справами.
3. На підставі вивчення статистичних даних, матеріалів опитування населення та літератури, опишіть закономірності віктимізації в тій місцевості де ви проживаєте.

Теми рефератів:

1. Інтенсивність віктимності в Україні.

2. Віктимність та безробіття.
3. Віктимність і міграція населення.
4. Маргіналізація і віктимність.
5. Масова віктимність.
6. Вплив соціально-демографічних та психологічних характеристик на жертву злочину.
7. Співвідношення понять «потерпілий» та «жертва».

Рекомендована література:

п. 1,3,4,5,12,13,14,16,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33 із списку джерел.

Семінарське заняття №4.

Тема 4.

Детермінанти віктимності

Методичні рекомендації: Підготовка до заняття передбачає з'ясування причин та умов, що впливають на ступінь віктимності жертв злочину. Дане питання слід вивчати у взаємозв'язку з заходами нейтралізації дії тих чи інших причин віктимізації, ілюструючи здобуті теоретичні знання на прикладах. Перевірка підготовки до заняття студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

1. Загальнокримінологічне поняття детермінант злочинності і специфіка віктимологічних детермінант злочинності.
2. Детермінація віктимності як масового явища.
3. Демографічні передумови віктимності.
4. Психологічні та поведінкові передумови віктимності.

Рекомендована література:

п. 1,3,4,13,14,16,23,24,25,31,33 із списку джерел.

Семінарське заняття №5.

Тема №5.

Віктимологічна профілактика

Одним із найважливіших напрямків дослідження віктимології є розробка та впровадження ефективних заходів віктимологічної профілактики. Тому в процесі підготовки до заняття студенти повинні в першу чергу з'ясувати поняття віктимологічної профілактики, основні та додаткові принципи віктимологічної профілактики. Особливу увагу потрібно приділити питанню вивчення окремих заходів віктимологічної профілактики, з'ясувати проблеми їх застосування на практиці та шляхи вирішення даних проблем. В результаті підготовки до заняття студент повинен знати суб'єктів віктимологічної профілактики, їх повноваження при здійсненні профілактичних заходів. Студент після підготовки до заняття повинен зрозуміти суть віктимологічної профілактики та сформулювати власне бачення та пропозиції щодо удосконалення механізму профілактичних заходів.

1. Поняття і система віктимологічної профілактики.
2. Принципи віктимологічної профілактики.
3. Види віктимологічної профілактики злочинів.
4. Нормативні основи віктимологічної профілактики злочинів.
5. Суб'єкти віктимологічної профілактики.

Контрольні запитання:

1. *Дайте визначення поняттю «віктимологічна профілактика».*
2. *Назвіть основні та додаткові принципи віктимологічної профілактики.*
3. *Назвіть та охарактеризуйте основні види віктимологічної профілактики.*
4. *Назвіть основні заходи віктимологічної профілактики.*
5. *Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють порядок здійснення віктимологічної профілактики.*
6. *Назвіть суб'єктів віктимологічної профілактики та повноваження, що надані їм для вжиття заходів віктимологічної профілактики.*

Практичне завдання.

Скласти схему віктимологічної профілактики злочинів в певній місцевості.

Теми рефератів:

1. Методи віктимологічної профілактики.
2. Ситуативна віктимологічна профілактика
3. Віктимологічна профілактика злочинів на автотранспорті.
4. Участь органів місцевого самоврядування і громадськості у віктимологічній профілактиці злочинів.

Рекомендована література:

п. 1,3,4,8,9,10,13,14,23,24,25,33 із списку джерел.

Семінарське заняття №6.

Тема №6.

Віктимологічна характеристика насильницьких злочинів

Підготовка до даного семінарського заняття в першу чергу передбачає з'ясування кримінологічної характеристики насильницьких злочинів, а саме: вивчення стану насильницької злочинності в Україні за останні 5 років, вивчення причин та умов насильницької злочинності, дослідження кримінологічних ознак особи злочинця. Особливу увагу при підготовці слід приділити вивченню ознак особи жертви від особливо тяжких насильницьких злочинів. В результаті підготовки до заняття студент повинен сформулювати систему профілактичних заходів, спрямованих на зниження у жертви рівня віктимізації.

1. Поняття і характеристика насильницьких злочинів.
2. Характеристика осіб, що є потерпілими від насильницьких злочинів.
3. Віктимологія умисних вбивств.
4. Віктимологія статевих злочинів.
5. Віктимологічне запобігання, припинення і профілактика насильницьких злочинів та кримінальних правопорушень у сфері сімейно-побутових відносин.

Контрольні запитання:

1. Класифікуйте насильницькі злочини.
2. Які основні кримінологічні характеристики насильницьких злочинів?
3. Назвіть заходи профілактики умисним вбивствам. Які з них належать до віктимологічної профілактики?
4. Назвіть заходи профілактики статевим злочинам. Які з них належать до віктимологічної профілактики?
5. Назвіть заходи профілактики кримінальним правопорушенням у сімейно-побутовій сфері. Які з них належать до віктимологічної профілактики?

Практичне завдання.

Вивчити та проаналізувати матеріали кримінальних справ стосовно агресивних злочинів.

Теми рефератів:

1. Агресивні злочини та їх віктимологічна характеристика.
2. Особа потерпілого в сімейно-побутовій злочинності.
3. Фактори, що зумовлюють процес віктимізації населення в сімейно-побутовій сфері.
4. Причини та умови вчинення злочинів, пов'язаних із сексуальним насиллям.
5. Віктимологічне запобігання, припинення і профілактика агресивних злочинів.
6. Віктимологічне запобігання, припинення і профілактика кримінальних правопорушень у сфері сімейно-побутових відносин.

Рекомендована література:

п. 3,4,13,14,15,17,20,23,24,25,34,35 із списку джерел.

Семінарське заняття №7.

Тема №7.

Віктимологічна характеристика корисливих кримінальних правопорушень

Методичні рекомендації: Самостійна підготовка до даного заняття в першу чергу передбачає з'ясування кримінологічної характеристики корисливих кримінальних правопорушень, а саме: вивчення стану корисливої злочинності в Україні за останні 5 років, вивчення причин та умов корисливої злочинності, дослідження кримінологічних ознак особи злочинця. Особливу увагу при підготовці слід приділити вивченню ознак особи жертви від найбільш розповсюджених корисливих кримінальних правопорушень. В результаті підготовки до заняття студент повинен сформулювати систему профілактичних заходів, спрямованих на зниження у жертви рівня віктимізації від крадіжок, грабежів, розбоїв та шахрайств. Перевірка виконання роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написанні реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

1. Поняття і характеристика корисливих кримінальних правопорушень.
2. Характеристика осіб, що є потерпілими від корисливих кримінальних правопорушень.
3. Віктимологія крадіжок.
4. Віктимологія шахрайств.
5. Віктимологія грабежів та розбоїв.
6. Віктимологічна профілактика корисливих кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

п. 3,4,13,14,17,21,23,24,25,35 із списку джерел.

Семінарське заняття №8.

Тема №8.

Методика і техніка віктимологічних досліджень

Методичні рекомендації: В процесі самостійної підготовки до даної теми заняття студент в першу чергу повинен з'ясувати загальне поняття методології, методики та методу, пригадати загальнонаукові методи та показати їх використання в віктимології. Крім того, студентом повинні бути детально досліджені окремі методи проведення віктимологічних дослідження та проблеми практичного застосування результатів таких досліджень. Перевірка виконання роботи студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

1. Методологічні основи науки віктимології.
2. Психологічні та соціально-психологічні методи віктимологічного дослідження.
3. Методи збору даних.
4. Методи аналізу віктимологічної інформації.

Рекомендована література:

п. 3,4,7,13,14,23,24,25 із списку джерел.

Семінарське заняття №9.

Тема №9.

Міжнародно-правові основи захисту жертв злочину

Методичні рекомендації: Основними завданнями при самостійній підготовці до даної теми для студента є з'ясування та дослідження змісту основних міжнародних актів, що регулюють питання захисту жертв злочину від протиправних посягань. Студент повинен дослідити міжнародні стандарти поведінки з жертвами злочину, в тому числі під час здійснення правосуддя. Вивчення міжнародних норм слід проводити у взаємозв'язку з чинними

українським законодавством, досліджуючи при цьому питання імплементації міжнародних норм в національне законодавство та основні проблеми, що виникають при цьому. Перевірка до заняття студентами здійснюється на семінарських заняттях, при написання реферативних повідомлень на вказану тему, виконання контрольних робіт, а також складанні заліку по дисципліні.

1. Міжнародно-правові акти щодо захисту прав жертви кримінальних правопорушень.
2. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину і зловживання владою.
3. Правовий статус потерпілих від кримінальних правопорушень за кримінально-процесуальним кодексом України.
4. Забезпечення безпеки потерпілим від кримінальних правопорушень.

Рекомендована література:

п. 3,4,13,14,18,23,24,25 із списку джерел.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Семінарське заняття №1.

Тема №1.

Поняття та предмет науки віктимології.

Підготовка до семінарського заняття передбачає з'ясування генезису формування поняття віктимології як науки. В процесі вивчення даної теми студент повинен з'ясувати основні елементи предмету віктимології, структуру віктимології як науки та навчальної дисципліни. Підготовка до заняття передбачає вивчення зв'язку віктимології з іншими науками, в тому числі юридичними. Крім того, студент повинен з'ясувати та охарактеризувати основні функції віктимології, проілюструвавши їх дію на прикладах.

1. Поняття віктимології.
2. Предмет віктимології.
3. Система віктимології.
4. Функції віктимології.
5. Місце віктимології в системі наук.

Контрольні запитання:

1. Назвіть вчених-кримінологів, що заснували віктимологію.
2. Дайте визначення поняттю «віктимологія».
3. Назвіть основні елементи предмету віктимології.
4. Назвіть основні функції віктимології.
5. З якими юридичними науками пов'язана віктимологія. В чому проявляється такий зв'язок?

Рекомендована література:

п. 1,2,3,4,6,11,13,14,19,23,24,25,27,29,31,32 із списку джерел.

Семінарське заняття №2.

Тема №3.

Жертви злочину та їх основні характеристики.

В процесі вивчення даної теми навчальної дисципліни важливим етапом є засвоєння понятійного апарату даної теми. При підготовці до заняття студентам важливо розрізняти поняття «жертва злочину» від поняття «потерпілий». Крім того слід з'ясувати вивченню жертви злочину, типологізацію та класифікацію жертв злочину та віктимної поведінки. Особливу увагу слід приділити віктимізації та основним ознакам цього процесу, способам зменшення рівня віктимності жертв злочину. Вивчення кожного із передбачених планом семінарського заняття питань повинно супроводжуватися наведенням прикладів застосування кожного з понять.

1. Жертва злочину та суміжні поняття.
2. Класифікація жертв злочину.
3. Віктимність та її основні властивості. Види віктимності.
4. Поняття віктимної поведінки. Роль жертви в механізмі злочинної поведінки.
5. Поняття віктимізації. Властивості віктимізації.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттям: віктимологія, віктимність, віктимізація, віктимологічна профілактика, віктимогенна ситуація, віктимна поведінка, жертва злочину, потерпіла особа, потенційний потерпілий.
2. У чому полягає відмінність понять "жертва" і "потерпілий".
3. Назвіть основні види віктимної поведінки жертви.
4. Класифікуйте жертв злочинів залежно від їх морально-психологічних особливостей (за Д. Рівманом).
5. Класифікуйте жертв за ступенем віктимності.

Практичне завдання.

1. Охарактеризувати найбільш розповсюдженні типи жертв злочинів за кримінальними справами.
2. Аналіз характеристик та компонентів віктимності за кримінальними справами.
3. На підставі вивчення статистичних даних, матеріалів опитування населення та літератури, опишіть закономірності віктимізації в тій місцевості де ви проживаєте.

Теми рефератів:

1. Інтенсивність віктимності в Україні.
2. Віктимність та безробіття.
3. Віктимність і міграція населення.
4. Маргіналізація і віктимність.
5. Масова віктимність.
6. Вплив соціально-демографічних та психологічних характеристик на жертву злочину.
7. Співвідношення понять «потерпілий» та «жертва».

Рекомендована література:

п. 1,3,4,5,12,13,14,16,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33 із списку джерел.

Семінарське заняття №3.

Тема №5.

Віктимологічна профілактика

Одним із найважливіших напрямків дослідження віктимології є розробка та впровадження ефективних заходів віктимологічної профілактики. Тому в процесі підготовки до заняття студенти повинні в першу чергу з'ясувати поняття віктимологічної профілактики, основні та додаткові принципи віктимологічної профілактики. Особливу увагу потрібно приділити питанню вивчення окремих заходів віктимологічної профілактики, з'ясувати проблеми їх застосування на практиці та шляхи вирішення даних проблем. В результаті підготовки до заняття

студент повинен знати суб'єктів віктимологічної профілактики, їх повноваження при здійсненні профілактичних заходів. Студент після підготовки до заняття повинен зрозуміти суть віктимологічної профілактики та сформулювати власне бачення та пропозиції щодо удосконалення механізму профілактичних заходів.

1. Поняття і система віктимологічної профілактики.
2. Принципи віктимологічної профілактики.
3. Види віктимологічної профілактики злочинів.
4. Нормативні основи віктимологічної профілактики злочинів.
5. Суб'єкти віктимологічної профілактики.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «віктимологічна профілактика».
2. Назвіть основні та додаткові принципи віктимологічної профілактики.
3. Назвіть та охарактеризуйте основні види віктимологічної профілактики.
4. Назвіть основні заходи віктимологічної профілактики.
5. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють порядок здійснення віктимологічної профілактики.
6. Назвіть суб'єктів віктимологічної профілактики та повноваження, що надані їм для вжиття заходів віктимологічної профілактики.

Практичне завдання.

Скласти схему віктимологічної профілактики злочинів в певній місцевості.

Теми рефератів:

1. Методи віктимологічної профілактики.
2. Ситуативна віктимологічна профілактика
3. Віктимологічна профілактика злочинів на автотранспорті.

4. Участь органів місцевого самоврядування і громадськості у віктимологічній профілактиці злочинів.

Рекомендована література:

п. 1,3,4,8,9,10,13,14,23,24,25,33 із списку джерел.

Список джерел

1. Багрій-Шахматов Л.В., Туляков В.О. Віктимність як криміногенний чинник // Вісник Академії правових наук України, 1994.
2. Белоус Т.А., Туляков В.А. Доктрина безпеки. – Одеса, АО “Бахва”, 1995.
3. Варчук Т.В., Вишневецький К.В. Віктимологія. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2008. – 191с.
4. Віктимологія : навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2017. – 308 с.
5. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології . Журнал східноєвропейського права. 2015. № 20. С. 6-13.
12. Давиденко В. Л. Віктимологія як галузь кримінологічної науки. Європейські перспективи. 2014. № 8. С. 118-121. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
7. Джужа А. О. Використання результатів віктимологічних досліджень у запобіганні злочинам. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 172-181. 2
8. Джужа А. О. Віктимологічне запобігання злочинам проти навколишнього природного середовища в Україні. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 2. С. 111-121.
9. Джужа А. О. Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні : автореферат ... д-ра юрид. наук, спец.: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Х. : Харківський нац. ун-т внутр. справ, 2018. 34 с.
10. Джужа О. М., Джужа А. О. Віктимологічне значення психопрофілактичної роботи. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 96-103.
11. Джужа О. М., Чернявський С. С. Головні тенденції еволюції віктимології як розділу кримінології та науки про жертву злочину. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 1. С. 5-17.
12. Дзюба А. Ю. Деякі аспекти вивчення жертв латентних злочинів у закордонних віктимологічних дослідженнях. Форум права. 2016. № 4. С. 113–118.

- 13.Ившин В.Г., Идрисова С.Ф., Татьяна Л.Г. Виктимология: учебное пособие. – М.: Волтерс Клувер, 2011. – 264 с.
- 14.Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є.М., Джужа О.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2006. – 352 с.
- 15.Кузнецов М. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства, що є небезпечним для життя. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. - №1 - 136-144. <https://doi.org/https://doi.org/10.34015/2523-4552.2019.1.12>
- 16.Мандриченко Ж.В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Автореф. дис. ... канд. юрид наук. – О.: 2007. – С. 16.
- 17.Мірошніченко Т. О. Актуальність ролі віктимологічних знань у профілактиці корисливо-насильницьких злочинів. *Право і безпека*. 2015. № 4. С. 97-102.
18. Медицький І. Б. Допомога потерпілим від злочинів: зарубіжний досвід регламентації та національні перспективи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. №3 (95). С.107-117.
- 19.Назимко Є., Пайда Ю., Андріяшевська М. Становлення ювенальної віктимології як окремого кримінологічного вчення // Підприємництво, господарство і право. – 2019. - №7. – С. 188-193.
- 20.Петечел О. Ю. Запобігання та протидія домашньому насильству: окремі аспекти / О. Ю. Петечел // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства. – 2021. – № 56. – С. 126-135.
21. Прокопишин Є. Віктимологічні проблеми сучасних крадіжок / Є. Прокопишин // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 31 березня 2017 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2017. – С. 76-78.
- 22.Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / За заг. ред. Ю.В. Бауліна, В.І. Борисова. – Х.: Вид-во Кроссруд, 2008. –364 с.
- 23.Ривман Д.В., Устинов В.С. Виктимология. – СПб.: Питер, 2002. – 304 с.
- 24.Ривман Д.В. Криминальная виктимология. – СПб, 2003.
- 25.Руденко І.П. Соціологія злочинності. – Харків, 2001.

26. Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві / За науковою редакцією доктора юридичних наук, професора, академіка Академії правових наук В.І. Борисова. – Х.: Право, 2006. – 208 с.
27. Туляков В.А. Проблемы развития отечественной виктимологии // Юридический вестник. – Одесса, 1994 – №1.
28. Туляков В. Виктимность и ее выражение // Юридична освіта і правова держава: збірник наукових праць. – Одеса, 1997.
29. Туляков В.А. Виктимология: социальные и криминологические проблемы. – Одесса, 2000.
30. Франк Л.В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии. – Душанбе: Ирфон, 1977.
31. Франк Л.В. Виктимология и виктимность (об одном из направлений в теории и практике борьбы с преступностью). – Душанбе, 1972.
32. Остроумов С.С., Франк Л.В. О виктимологии и виктимности // Сов. государство и право. – 1976. – № 4. – С.74-79.
33. Христенко В.Е. Психология жертвы. – Харьков, 2001.
34. Юрченко О.Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи в Україні. Автореф. дис. ... канд.. юрид наук. – Х.: 2004.
35. Як не стати жертвами злочинних проявів насильницького і корисливого характеру: Пам'ятка для громадян / Розробники: В.В. Голіна та ін. – К.: Концерн «Видавничий Дім Ін Юре». 2004. – 48 с.